

Nr 445.

Av herr Nilson i Eskilstuna m. fl., om utredning rörande ett organ för övervakning av enskilda monopolistiska företag och sammanslutningar.

Enligt den åskådning, som vi företräda, skapas de bästa förutsättningarna för en gynnsam ekonomisk och social utveckling med bevarad och fördjupad medborgarfrihet, ifall samhället bereder stort utrymme åt enskild företagsamhet och fri konkurrens samt undviker en byråkratisering av det ekonomiska samhällslivet genom detaljerad statlig reglering. Risker för stelhet, sänkt effektivitet och försvagad utvecklingskraft inom näringslivet kunna emellertid uppkomma även på annat sätt än genom statliga åtgärder, nämligen genom en vittgående monopolisering av näringslivet genom enskilda sammanslutningar. Därmed kan nämligen följa ett försvagande av den sporre till framåtskridande, som en sund konkurrens innebär, samt högre priser på förbrukarnas bekostnad. Naturligtvis behövas branschsammanslutningar och andra liknande näringsorganisationer. Det framstår i själva verket som en viktig uppgift, att dessa utbyggas och stärkas under de närmaste åren, så att de bli i stånd att tjäna sina medlemmars intressen genom ekonomiska undersökningar, informationsverksamhet, teknisk upplysning, förhandlingar med det allmännas organ och mycket annat. Men detta är en helt annan sak än monopolistiska överenskommelser, som mer eller mindre avlägsna konkurrensen företagen emellan. Det finns, som ovan framhållits, risk för att verkan därav blir en icke motiverad varufördyring och inskränkning i näringsfriheten.

Det är därför ofrånkomligt, att samhället på lämpligt sätt sörjer för att inte förbrukarna belastas genom för höga priser och att inte vissa näringsidkare skadas i sin näringsfrihet genom oskäligen utestängningsåtgärder. Före kriget fanns i Sverige vida mindre behov av en dylik övervakning än som kan befaras bli fallet efter kriget. Det kan konstateras, att de svenska företagen i allmänhet visade en berömvärd förståelse för att en hård prispolitik i strid med allmänna intressen i längden skulle skada dem själva. Dessutom gjorde sig den utländska konkurrensen på grund av det svenska tullskyddets måttlighet starkt gällande.

Under de närmaste åren efter det nuvarande kriget kan den utländska konkurrensens reglerande inflytande inom vissa branscher bli relativt svagt. De företag, som tidigare exporterade till Sverige, äro till en del skadade eller ha måhända angelägnare uppgifter på hemmamarknaden. Dessutom ha själva

krisregleringarna lett till att en rad prisreglerande och produktionsuppdelande svenska näringssammanslutningar uppkommit. Det ligger nära till hands att antaga, att ett fortsättande av en dylik verksamhet efter kriget kommer att te sig synnerligen lockande. För att trygga förbrukarnas berättigade intressen och skydda näringsfriheten är det av vikt, att samhället ordnar erforderliga kontrollmöjligheter i fråga om monopolistisk pris- och försäljningspolitik. Ett *permanent organ för övervakning av enskilda monopolistiska företag och sammanslutningar* torde alltså böra skapas. Men detta får under inga omständigheter erhålla sådana befogenheter, att det kan lägga sig i företagens skötsel. Dess uppgift torde böra i första hand begränsas till att *undersöka* när inom en bransch monopolistisk samverkan medför omotiverat höga priser eller näringsfriheten inskränkts på ett icke rimligt sätt. Genom att detta organ i förekommande fall rapporterar till regeringen, sätts denna i stånd att vidta erforderliga åtgärder. Man torde också kunna räkna med att redan själva existensen av en dylik övervakande myndighet skulle stärka de krafter, som vilja främja moderation i de enskilda monopol-sammanslutningarnas ekonomiska politik. I stort sett skulle ett organ av detta slag komma att utgöra ett försvar för näringsfriheten.

Så länge den nuvarande priskontrollen äger bestånd, finnes emellertid knappast något behov av en dylik, de enskilda monopolen övervakande institution. När vi likväl redan nu förorda en utredning rörande den lämpliga formen för ett dylikt organ — en fortsättning på det arbete som utfördes av 1936 års näringsorganisationssakkunniga — sker detta med hänsyn till att slutförandet av en sådan utredning kan kräva ett år eller mera. Vi anse det önskvärt, att utredningen är färdig vid den tidpunkt efter kriget, då en tilltagande varutillgång skapat förutsättningar för en avveckling av priskontrollen i dess helhet eller till väsentliga delar. Finnes nämligen intet dylikt alternativ, är det möjligt att priskontrollen bibehålles onödigt länge. Skulle denna plötsligt avskaffas och prispbildningen lämnas helt utan övervakning inom områden, där enskilda monopolsammanslutningar spela stor roll, skulle det kunna medföra risker för icke önskvärd prisutveckling och till krav på priskontrollens återinförande. Möjligheten att i rätt tid ordna ett övervakande organ av ovan antytt slag kan alltså minska riskerna för ett långvarigt eller permanent bibehållande av priskontrollen.

Med hänvisning till ovanstående få vi härmed vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning rörande ett organ för övervakning av enskilda monopolistiska företag och sammanslutningar.

Stockholm den 23 januari 1945.

Joh. Nilson.

Joh. W. Johnsson.

Carl Björling.